

'Jij bent de liefde van mijn leven, Herman. Ik zie jou doodgraag. En toch kan ik niet terugkomen.'

De ex van Herman Brusselmans. **TANIA DE METSENAERE**, bevestigt een van Vlaanderens meest gemiddelde relatiebreeken (in Het Laatste Nieuws).

PUSSY RIOT ALS METAFOOR

Het protest tegen de twee jaar strafkamp voor de leden van de Russische actiegroep Pussy Riot is wereldwijd. Maar het moet nog veel feller, schrijft **KATLIJN MALFLIET**.

Een wrede, absurde farce

Pussy Riot blijft zich verzetten tegen Poetins macho-politiek. © William Webster/Art

KATLIJN MALFLIET

Wie? Ruslandspecialist aan de KULeuven en voorzitter van de Nederlandstalige Vrouwenraad.

Wat? Het internationale protest tegen het Poetin-regime moet veel krachtiger worden.

Waarom? Het Pussy Riot-vonnis is een sleutelmoment in de ontwikkeling van een arrogante, machtige staat.

Heilichennis, daarover zou het gaan, in alle betekenissen van het woord. Drie jonge vrouwen, feministen van de Russische punkrockgroep Pussy Riot, die voor de iconostase van Ruslands belangrijkste kathedraal van Christus de Verlosser, vlakbij het Kremlin, een 'punkgebed' brengen (niet onaantrekkelijk als melodie trouwens), waarin zij aan de Heilige Maagd vragen om Poetin te 'verjagen'. Het geval werd door de Russische Prokoera-toera in de strafvordering gekwalificeerd als hooganisme en aanzetting tot religieuze haat, een misdrijf dat volgen het Russisch strafwetboek wordt bestraft met maximaal 7 jaar strafkamp. Zelfs de uiteindelijke verdeling van drie jaar kwam over als een gerechtelijke farce, wreed, absurd, kafkaïens. Het strenge optreden van de overheid tegen de dissidente punkgroep, het oppakken van betogende fans: het doet terugdenken aan de trojka's van de Stalinistische terreur (uitzonderingsrechtbanken met drie rechters), die op arbitraire wijze mensen jarenlang naar de goelags konden verbannen of zelfs een staande executie konden bevelen. Michail Khodorovski, een andere Russische politieke dissident, vergeleek het geval met de inquisitie in de middeleeuwen: de jonge vrouwen worden ten tonele gevoerd als gevaarlijke zondaars, opgesloten in een kooi om hun vonnis te aanhoren. Men zou voor minder verontwaardigd zijn in deze tijd.

Demonisch

Maar dat is nu net de boodschap, die de Russische staat samen met de orthodoxe kerk

brengt: de actie van Pussy Riot zien zij als een bedreiging van de Russische staat. Kerk en staat wijzen op het gevaar van 'reductie van de spirituele basis van de staat'. Met de typische verwevenheid van de staat met de Russische orthodoxe kerk wordt niet gelachen. De Russische Orthodoxe kerk, en met haar een niet te veronachtzamen groep van gelovigen, spreekt van 'satanisch gedrag' en 'demonische sprongen'. De drie gemaskerde vrouwen beschuldigen Poetin van een macho-politiek, die onder meer in zijn patriarchale aspecten door de orthodoxe kerk wordt ondersteund. De verstrengeling van kerk en staat is typisch voor de Russische machtscultuur (en zijn Byzantijnse wortels), en vindt erkenning in het identiteitsgevoel van de Russische bevolking: wie Rus is, is (niet noodzakelijk praktiserend) orthodox. Als de feministische dames van Pussy Riot aan de Heilige Maagd vragen om Poetin te verjagen (van de macht), dan is dat een rechtstreekse aanval tegen een zelfbewust Rusland, dat op arrogante wijze zijn macht ontplooit en daarbij de mensenrechten zonder enig probleem vierkant met de voeten treedt.

Er staat meer op het spel dan men zou denken

Voor het Westen, Amerika, West-Europa, de mensenrechtenorganisaties, de vrouwenbeweging en de culturele wereld gaat het ook om 'heilichennis', maar dan in een heel andere zin van het woord. Politieke personiteiten en internationale sterren hebben Pussy Riot hun steun toegezegd, en ook de werelddag voor de ondersteuning van Pussy Riot op vrijdag laatstleden ging onder het motto van de bescherming van de mensenrechten: vooral dan van het onaantastbare recht op vrije meningsuiting. De claim van het feminisme dat

vrouwenrechten gewoon mensenrechten zijn klinkt vooralsnog minder sterk door.

Arrogante staat

Nochtans gaat het ook over de rechten van de vrouw, wereldwijd. De internationale vrouwenbeweging ziet vandaag met lede ogen hoe conservatieve krachten, gesteund door de kerk (ook de katholieke kerk kan hier niet onschuldig pleiten) van de tijdsgeest gebruik maken om de internationale erkenning van vrouwenrechten bijvoorbeeld in VN-verband terug te draaien en om vrouwen opnieuw te kanaliseren naar hun traditionele rollen in de samenleving.

Pussy Riot ondersteunen betekent dan ook voor de vrouwenbeweging een krachtig signaal om te reageren tegen elke poging om vrouwenrechten in naam van een conservatieve politiek of religieus gedachtegoed terug te dringen.

Maar het gaat zelfs om meer dan dat, en dit is de reden waarom de druk van het Westen vanuit alle mogelijke hoeken tot een één radicale stem moet uitgroeien. De metafoor van Pussy Riot verwijst naar een arrogante staat, die geen grenzen kent, een politiek regime dat zich niet laat intimideren door westerse protesten omwille van de mensenrechten, een regime dat de meest absurde en wrede vormen kan aannemen om zijn geopolitieke ambities gestalte te geven, en niemand twijfelt eraan, dat die er zijn. Het gaat om het wegschuiven van elke vorm van oppositie, de drang tot overleven en sterker worden van een regime, waarvoor geen enkele methode taboe is, en dat radicale tot zelfs absurde vormen kan aannemen, wanneer dat nodig is.

Het internationaal protest moet krachtig en duidelijk komen, en vanuit vele hoeken, want Pussy Riots 'berechting' is een sleutelmoment, een metafoor voor een Rusland dat zich machtig en meedogenloos op de internationale kaart zet. De vraag is niet of dat zal gebeuren, maar wanneer: Pussy Riot is een duidelijk signaal voor wat komt. Rechten en vrijheden in Europa staan op het spel, meer dan men zou denken. Daarom is het dringend nodig om het Poetin-regime te laten weten dat zo iets niet kan.

'Vaak werken acteurs alleen met mij als ze niks anders hebben.'

Acteurs staan niet noodzakelijk te springen om in zijn films te spelen, zegt **WOODY ALLEN** (in NRC).

De Wever is geen Destrée, gelukkig maar

Peter De Roover vierde zaterdag de honderdste verjaardag van Jules Destrées woorden 'Sire, il n'y a pas de Belges'. Maar de vergelijking tussen Destrée en De Wever klopt niet, schrijft **MAARTEN VAN GINDERACHTER**.

MAARTEN VAN GINDERACHTER

Wie? Maarten van Ginderachter doceert geschiedenis aan de Universiteit Antwerpen.

Wat? De Belgische geschiedenis valt niet te reduceren tot een strijd tussen de Vlaamse en de Waalse democratie.

Waarom? In 1912 was er veel meer aan de hand en de rol van de Vlaamse beweging was weinig constructief.

Voor overtuigde Vlaams-nationalisten als Peter De Roover is geschiedenis simpel. Het verleden toont duidelijk, objectief en onherroepelijk aan dat België van bij zijn oprichting tot mislukking gedoemd was (*DS 18 augustus*). Destrée zei het al in 1912: 'Sire, il n'y a pas de Belges'. Bij deze tot vervelens toe aangehaalde woorden, wil ik niet te lang stilstaan. Destrée was geen separatist om de simpele reden dat zeker tot de jaren 1930 het wallingantisme een Waalse vorm van Belgisch nationalisme was. Door de groeiende erkenning van het Nederlands herkende Destrée zijn geliefde (eentalige) België niet meer. Zijn gevelde woorden waren die van de afgewezen minnaar: 'hou me tegen of ik bega een ongeluk'.

Interessanter dan Destrée is de parallel die De Roover trekt tussen de politieke situatie van 1912 en die van vandaag. Bij de verkiezingen honderd jaar geleden delfde een liberaal-socialistisch kartel het onderspit tegen de regerende katholieke partij. Dat toont volgens De Roover aan dat 'de politieke gespletenheid van het land al een eeuw lang aan de oppervlakte [komt], de ene keer nog duidelijker dan de andere. Het is pas wanneer de kiezer het terrein verlaat en politici het initiatief overnemen, dat de kloof zo veel mogelijk weggemoffeld wordt.' De Roovers redenering lijkt hout te snijden maar doet het niet.

Overheidsrepressie

België anno 1912 was inderdaad een geblokkeerde democratie, maar helemaal niet om de redenen die de N-VA vandaag aanhaalt. De Roover vermeldt het *en stoemelings*, maar de verkiezingen vonden plaats onder het stelsel van algemeen meervoudig stemrecht. Huiseigenaars, rente-

niers, gezinshoofden en gediplomeerden van het hoger middelbaar onderwijs kregen een of twee extra stemmen. Het kiezerskorps bestond in 1912 uit 1 miljoen mannen met één stem, 410.000 met twee en 325.000 met drie stemmen. Dit systeem benadeelde de socialistische partij omdat zij het meeste 'eenstemmers' onder haar kiezers had. Al van bij haar oprichting streed de Belgische Werkliedenpartij voor enkelvoudig stemrecht, een strijd die bij meer dan een gelegenheid tot zware overheidsrepressie leidde. In 1893 bijvoorbeeld doodden de politie en de burgerwacht 14 manifestanten tijdens de eerste algemene staking voor algemeen stemrecht. Bij sociale conflicten vielen tussen 1885 en 1914 tientallen doden. Van de Vlaamse beweging kreeg de BWP nauwelijks steun. Integendeel, er zijn voorbeelden bekend van flamingantische tegenacties.

Rood werkvolk

Het hoofddoel van de Vlaamse beweging in deze periode was eigen middelbaar onderwijs en een eigen Nederlandstalige universiteit. Lovenswaardig, daar niet van, maar er waren andere prioriteiten denkbaar in een samenleving zonder schoolplicht met een naar West-Europese normen hoge graad van analfabetisme, met werklozen van 60 uur voor schamele lonen in vaak mensionwaardige omstandigheden, met een leger dat tot 1909 bestond uit lotelingen en dat burgerzonen toeliet zich vrij te kopen. De Vlaamse beweging mengde zich slechts hoogst zelden in deze kwesties. Vanuit een (verkeerd begrepen) streven naar respectabiliteit weigerden heel wat flaminganten zich te encaïlleren met het 'rode werkvolk'. Dit heeft de relaties tussen de Vlaamse beweging en het socialisme tot vandaag vergiftigd.

In 1912 lieten flaminganten de meest prangende sociale kwesties van hun tijd links liggen. Het is alsof de N-VA vandaag geen oog zou hebben voor de economische crisis, de gevaren voor ons sociaal model, de eurozone die onder druk staat en het dreigende failliet van Griekenland. Toch ziet De Roover duidelijk een andere historische parallel: Destrée en De Wever zal daar zelf niet rouwig om zijn. De Roovers uitsmijter dat Destrée 'vandaag een uitstekend verzuimingskandidaat voor N-VA [zou] kunnen zijn', is onfortuijnlijk gezien Destrées antisemitische trekjes. Zou Destrée zo toegelaten worden of moet hij ook voor een screeningscommissie verschijnen?

Jules Destrée.

In 1912 lieten flaminganten de meest prangende sociale kwesties van hun tijd links liggen

MARC REUGEBRINK

TOT HET LAATST IN DE ZON

Tony Nicklinson, zo heet het meest recente slachtoffer van *law & order* — in Groot-Brittannië dit keer. Zeven jaar geleden werd hij getroffen door een beroerte en sindsdien is hij volledig verlamd en alleen in staat om via een computer te communiceren door met zijn ogen te knipperen of zijn hoofd te bewegen. De man wil dood. Hij mag niet. 'Uw verhaal is ontroerend', zo zei de rechter, 'maar vrijwillige euthanasie is en blijft moord'. Hij mag wel zichzelf uithongeren, zo zei de rechter nog. Nicklinson was ontroostbaar. Je zou voor minder een moord plegen.

Het blijft merkwaardig dat je als mens het recht niet hebt om te beschikken over je eigen leven. Dat je althans de mogelijkheden worden onthouden om op een humane manier van het leven afscheid te nemen. Al lang geleden bepleitte Jean Améry, die in 1978 zijn leven beëindigde, van de erkenning van het 'Prinzip Nihil' naast het door iedereen erkende 'Prinzip Hoffnung'. Het nee van de suicidant — Améry weigerde principieel het over zelfmoord te hebben — is de laatste bevestiging van zijn individualiteit, van zijn menselijkheid daarmee ook. Dat religieuzen het daarmee niet eens zijn omdat ze van meet af aan de mening zijn toegedaan dat je leven niet jezelf toebehoort, en dat je dus eventueel gruwelijk moet lijden voor de abstractie die god heet — het ligt voor de hand. Dat er bij het maken van een juridische constructie die euthanasie wél mogelijk maakt allerlei voetangels en klemmen zijn evenzeer. Er is maar één domme Amerikaan nodig (Republikeins presidentskandidaat Rick Santorum, die beweerde dat in Nederland bejaarden onvrijwillig worden geëuthanaseerd) om ons eraan te herinneren dat er voor het opstellen van euthanasiewetgeving een minimum aan intelligentie is vereist. Er is een hellend vlak, zeker in een tijd waarin nut en rendement zo hoog op de agenda staan en een steeds ouder wordende bevolking steeds meer geld kost. Euthanasie moet geen synoniem worden van sanering. Dat dreigt nu meer dan ooit, geëerd als we worden door lieden die voor het eerst in de geschiedenis van de menselijke beschaving de ongeremde hebzucht tot deugd hebben verheven (in plaats van die te beschouwen als iets wat onder de duim gehouden dient te worden).

'Ik heb hém nog,' zegt mijn oude moeder tegen de arts, en legt opnieuw haar hand op mijn arm

Maar het punt is dat het bij een concreet geval van euthanasie niet in de eerste plaats om abstracte morele overwegingen gaat. Het gaat om een mens van vlees en bloed. Het gaat om het onvoorstelbare van er niet meer te zijn. En rationeel gesproken mag er in bepaalde situaties totaal geen hoop meer zijn dat iemand nog geneest van bijvoorbeeld een verschrikkelijke ziekte, hij of zij zal in de meeste gevallen blijven zoeken naar de sluip- en vluchtwegen die hem of haar nog enig uitstel bieden. Omdat er dan toch nog voldoende blijft om voor te leven, nu, op dit moment. Het is nog te vroeg. Nu.

'Tot het laatste wil het ik in de zon', schreef een dichter ooit. De arts weift. Hij worstelt met bepaalde concepten in het zicht van zijn patiënte. 'Zinvol medisch handelen'. Ik zie het hem denken. Hij ziet dat ik het zie en herneemt zich. Dat bestraling wellicht mogelijk is, hoe lokaal het effect daarvan eventueel dan ook zou zijn, en dat er nog andere mogelijkheden zijn om de voedselvoorziening weer te herstellen. Want u moet voedsel krijgen, anders komt u te overlijden. Maar, waarschuwt hij, dat biedt geen oplossing voor de rest.

Die rest zal u doden. Dat laatste zegt hij niet. Hij kijkt mij aan. Ik knik. En mijn oude moeder pakt even mijn hand. Ze heeft juist drie slokjes water gedronken en voor het eerst sinds twee dagen blijft dat binnen. Ze heeft goede hoop. Ze is met die rest niet bezig. Die rest doet niet ter zake, nu, op dit moment. Dat had ze al besloten. Ze weigert de chemotherapie die alleen nog ingezet zou kunnen worden, ook al omdat die kansen op resultaat nihil zijn, zo bevestigd de arts nog eens. Gereïneerd wil ze niet worden. En er zijn verklaringen getekend die voorzien in een zachte dood.

Want ze gaat dood. Maar niet nu. Nog niet. 'Ik heb hém nog,' zegt ze tegen de arts, en legt opnieuw haar hand op mijn arm. Het is alsof ze zegt dat ze nog voor mij moet zorgen. En voor haar schoondochter. Voor haar kleinkind, dat op de gang een tekening aan het maken is van een matroesjka.

Marc Reugebrink is schrijver.